

**PODLASKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEKÓW
15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23**

R.5150.111.2024.RS

Wójt Gminy Białowieża

W związku z zawiadomieniem Wójta Gminy Białowieża z dnia 10 grudnia 2024 r. PP.6721.1.2024 o podjęciu przez Radę Gminy Białowieża Uchwały Nr XVIII/38/24 z dnia 5 grudnia 2024 r. o przystąpieniu do sporządzenia planu ogólnego gminy Białowieża, Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Białymstoku informuje, co następuje:

Obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki na tymi zabytkami przy sporządzaniu planów ogólnych gmin wynika z przepisów art. 18 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j.- Dz. U. z 2024 r. poz.1292), stanowi, że: „Określając ustalenia (...) planów i studiów, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu”
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19 ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

„1. Określając ustalenia planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych:

- 1) objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7, wraz z ich otoczeniem;
 - 2) ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.
- (...)

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się przy określaniu ustaleń planów, o których mowa w ust. 1”

Formami ochrony, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami są:

- „1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego”

Uprawnienia powyższe korespondują z treścią art. 13b pkt 3 lit. j ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j.- Dz.U. z 2024 r. poz. 1130) stanowiącego, że „Ustalenia planu ogólnego określa się, uwzględniając uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności: (...)

j) zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j.- Dz. U. z 2024 r. poz.1292), lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej (...)"

Reasumując, wyznaczając strefy planistyczne, ustalając przeznaczenie i parametry zagospodarowania terenu (wskaźniki zabudowy) oraz określając standardy urbanistyczne należy uwzględnić fakt występowania na danym obszarze terenów i obiektów zabytkowych, zgodnie z zasadami ochrony zabytków sformułowanym w art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, m.in. poprzez „1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; (...) 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, a także zgodnie wymogami opieki nad zabytkami zdefiniowanymi w art. 5 ustawy.

Jednocześnie Podlaski WKZ informuje, że na terenie gminy Białowieża występują następujące zabytki nieruchome:

1. wpisane do rejestru zabytków:

a. nieruchome:

Białowieża

- historyczna część Białowieży, XVI-XIX, nr rej.: 386 z 14.01.1977
- kościół par. p.w. św. Teresy, 1927-1935, nr rej.: A-546 z 4.03.1980
- plebania, 1933, nr rej.: A-547 z 4.03.1980
- cerkiew prawosławna p.w. św. Mikołaja, mur., ul. Sportowa, 1844, nr rej.: A-548 z 18.08.1969
- plebania prawosławna, drewn., k. XIX, nr rej.: A-549 z 23.10.1975
- cerkiew prawosławna cmentarna p.w. św. Cyryla i Metodego, drewn., nr rej.: A-551 z 19.10.1977
- kapliczka prawosławna, ul. Sportowa, XIX/XX, nr rej.: A-550 z 9.08.1979
- zespół pałacowy, XIX - pocz. XX:
 - dom mieszkalny nr 9, drewn., nr rej.: A-565 z 25.08.1979
 - dom "jegierski", ul. Parkowa 2, nr rej.: A-562 z 24.03.1980
 - dom "hofmarszalski", nr rej.: A-561 z 20.10.1981
 - dom "szoferów", nr rej.: A-563 z 19.12.1985
 - leśniczówka, drewn., nr rej.: A-564 z 16.08.1979
 - d. łaźnia, nr rej.: A-567 z 23.12.1985
 - magazyn, drewn., nr rej.: A-569 z 20.08.1979
 - młyn, nr rej.: A-568 z 26.03.1980
 - stajnia i powozownia, mur.-drewn., nr rej.: A-566 z 18.12.1985
 - brama wjazdowa, nr rej.: A-570 z 20.10.1981
 - park, nr rej.: 351 z 28.02.1975
- oficyna „Domu Świąckiego” na terenie Parku Pałacowego, mur., 1889 – 94, nr rej.: A-585 z 19.06.2015
- osiedle "dyrekcyjne", 2 poł. XIX:
 - domy urzędnicze nr 7, 8, 10, 11, 13, 15, 19, k. XIX, nr rej.: 625 z 29.12.1986
 - park dyrekcyjny, nr rej.: 438 z 18.12.1986
- dworzec kolejowy Białowieża-Towarowa, drewn., k. XIX, nr rej.: 626 z 30.12.1986

- wieża ciśnień, pocz. XIX, nr rej.: 711 z 20.12.1988
- zespół budynków Białowieża Towarowa, XIX/XX, nr rej. A-190 z 13.10.2009:
 - budynek przepompowni wody
 - budynek mieszkalny przy przepompowni wody
 - budynek magazynowy
 - budynek szaletu
 - budynek magazynowy (po zachodniej stronie budynku dworca)
 - budynek mieszkalny Stacja Towarowa nr 10
 - szalet
 - budynek mieszkalny Stacja Towarowa nr 7,
 - budynek gospodarczy (obora),
 - budynek mieszkalny Stacja Towarowa nr 4,
 - szalet
- zagroda (skansen budownictwa drewnianego), ul. Zastawa, 1880-1945, nr rej.: 765 z 30.12.1992:
 - dom I, 1880
 - dom II, 1900
 - stodoła ze spichlerzem, 1945
 - wiatrak koźlak (duży), 1925
 - wiatrak koźlak (mały), 1930
 - łaźnia (budynek gospodarczy), 1945
 - warsztat, 1922
- zespół leśniczówek wraz z gruntem, ul. Wojciechówka 4, 1925-1927, nr rej.: 797 z 28.04.1995:
 - leśniczówka A – budynek urzędu, 1927
 - leśniczówka B – budynek mieszkalny, 1925
- zespół nadleśnictwa "Jagiellońskiego" wraz z terenem, ok. 1927, nr rej.: 740 z 26.06.1991:
 - leśniczówka I (budynek urzędu)
 - leśniczówka II (mieszkanie leśniczego)
 - wozownia ze stodołą, drewn.
 - stajnia, drewn.
 - stodoła ze spichlerzem i oborą, drewn.
- dom dróżnika przy ul. Parkowej 7, z otoczeniem, nr rej.: A-539 z 18.09.2013
- aleja przydrożna, ul. Browarska, nr rej. A – 625 z dn. 24.05.2019
- wieża ciśnień przy ul. Centura, drewn., nr rej.: A-621, z 27.06.2019
- leśniczówka, drewn. 1935 r., nr rej. A-638, z 18 maja 2021
- stodoła ze spichlerzem, drewn. 1935 r., nr rej. A-638 z 18 maja 2021

b. archeologiczne:

- Białowiecki Park Narodowy, st. 1, gm. Białowieża (oddział leśny 398)
2 kurhany, nr rej. 137/A, dec. nr 670-1/1/71 z 23.06.1971
- Białowiecki Park Narodowy, st. 2, gm. Białowieża (oddział leśny 398)
2 kurhany, nr rej. 138/A, dec. nr 670-1/2/71 z 23.06.1971

- **Białowiecki Park Narodowy, st. 3, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
kurhan, nr rej. 139/A, dec. nr 670-1/3/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 4, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
2 kurhany, nr rej. 140/A, dec. nr 670-1/4/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 5, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
kurhan, nr rej. 141/A, dec. nr 670-1/5/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 6, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
kurhan, nr rej. 142/A, dec. nr 670-1/6/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 7, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
2 kurhany, nr rej. 143/A, dec. nr 670-1/7/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 8, gm. Białowieża (oddział leśny 369)**
kurhan, nr rej. 144/A, dec. nr 670-1/8/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 9, gm. Białowieża (oddział leśny 369)**
2 kurhany, nr rej. 145/A, dec. nr 670-1/9/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 10, gm. Białowieża (oddział leśny 369)**
6 kurhanów, nr rej. 146/A, dec. nr 670-1/10/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 11, gm. Białowieża (oddział leśny 340)**
4 kurhany, nr rej. 147/A, dec. nr 670-1/11/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 12, gm. Białowieża (oddział leśny 340)**
2 kurhany, nr rej. 148/A, dec. nr 670-1/12/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 13, gm. Białowieża (oddział leśny 314)**
14 kurhanów, nr rej. 149/A, dec. nr 670-1/13/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 14, gm. Białowieża (oddział leśny 314)**
kurhan, nr rej. 150/A, dec. nr 670-1/14/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 15, gm. Białowieża (oddział leśny 314)**
3 kurhany, nr rej. 151/A, dec. nr 670-1/15/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 16, gm. Białowieża (oddział leśny 284)**
9 kurhanów, nr rej. 152/A, dec. nr 670-1/16/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 17, gm. Białowieża (oddział leśny 284)**
2 kurhany, nr rej. 153/A, dec. nr 670-1/17/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 18, gm. Białowieża (oddział leśny 284)**
4 kurhany, nr rej. 154/A, dec. nr 670-1/18/71 z 23.06.1971

- **Białowiecki Park Narodowy, st. 19, gm. Białowieża (granica oddziałów 314/340)**
5 kurhanów, nr rej. 155/A, dec. nr 670-1/19/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 20, gm. Białowieża (oddział leśny 398)**
kurhan, nr rej. 156/A, dec. nr 670-1/20/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 21, gm. Białowieża (oddział leśny 256)**
2 kurhany, nr rej. 157/A, dec. nr 670-1/21/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 22, gm. Białowieża (oddział leśny 257)**
skupisko kilkunastu kurhanów (cmentarzysko kurhanowe), nr rej. 158/A, dec. nr 670-1/22/71 z 23.06.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 23, gm. Białowieża (oddział leśny 369)**
6 kurhanów, nr rej. 164/A, dec. nr 670-1/46/71 z 11.12.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 24, gm. Białowieża (oddział leśny 340)**
kurhan, nr rej. 165/A, dec. nr 670-1/47/71 z 11.12.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 25, gm. Białowieża (oddział leśny 369)**
kurhan, nr rej. 166/A, dec. nr 670-1/48/71 z 11.12.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 26, gm. Białowieża (oddział leśny 285)**
kurhan, nr rej. 167/A, dec. nr 670-1/49/71 z 11.12.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 27, gm. Białowieża (oddział leśny 374)**
kurhan, nr rej. 168/A, dec. nr 670-1/50/71 z 11.12.1971
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 28, gm. Białowieża (oddział leśny 319)**
kurhan, nr rej. 179/A, dec. nr 670-1/49/72 z 11.12.1972
- **Białowiecki Park Narodowy, st. 29, gm. Białowieża (oddział leśny 319)**
kurhan, nr rej. 180/A, dec. nr 670-1/50/72 z 11.12.1972
- **Puszcza Białowieża, uroczysko „Zamczysko, gm. Białowieża**
cmentarzysko szkieletowe wczesnośredniowieczne, nr rej. C-101, dec. nr RZ-4012-9/RS/07 z 17.10.2007

2. ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków (wpisane i niewpisane do rejestru zabytków)

- a. **nieruchome** – aktualny wykaz zabytków nieruchomych (bez zabytków archeologicznych) z terenu gminy Białowieża ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków (wpisanych i niewpisanych do rejestru zabytków), dostępny jest na stronie internetowej WUOZ w Białymstoku pod adresem <https://wuoz.bialystok.bip.gov.pl/rejestry-ewidencje-archiwa/>

- b. archeologiczne – Podlaski WKZ informuje, iż na terenie gminy Białowieża, w Puszczy Białowieskiej znajdują się stanowiska archeologiczne nieujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

A zatem przy sporządzaniu planu ogólnego należy:

1. uwzględnić ochronę zabytków wpisanych do rejestru zabytków i niewpisanych do rejestru zabytków, ujętych w wojewódzkiej/gminnej ewidencji zabytków,
2. na terenie historycznej części Białowieży wpisanej do rejestru zabytków dążyć do:
 - zachowania głównych elementów układu przestrzennego np. historycznego przebiegu ulic,
 - dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania na działce, skali, bryły, formy, podziałów architektonicznych,
 - nawiązania do lokalnej tradycji architektury murowanej/budownictwa drewnianego,
 - zachowania wysokościowych proporcji zabudowy,
3. uwzględnić ew. ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

Z up. Podlaskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

Ewa Żużel

Starszy inspektor ochrony zabytków
[Dokument podpisany elektronicznie]